

«Et cauen molts mites, començant per l'exèrcit de la República, que va ser un desastre consentit i volgut»

ENTREVISTA a Salvador Reda³ Martí. Linotipista i caixista a la impremta de Montserrat de 1972 a 1988. Ha estat redactor de "Regi³" a la Cerdanya, de 1989 a 1993 i en va ser cap de Comarques. Del 1994 al 2018 ha estat cap de l'Àrea Executiva de Fotografia fins a la jubilació³. Diplomant en Fotografia i des del 2016 graduat en Humanitats per la UOC, és autor o coautor d'una trentena de llibres. Com a columnista i tuitaire, destaca per la ironia, contundència i vehemència.

Foto: Francesc Rubí.

- Quines han estat les universitats de la teva vida?

- Estimar el país, em ve de la ceba generacional. Soc fill de nació oprimida, però hi vaig donar context i sapiència a base de saber llegir i escoltar. Un mestre i bon amic és Llorenç Soldevila, un dels fundadors d'Art Esplai, que culturalment em va acollir. Anava a casa seva i escoltàvem junts Raimon. Ell estava acabant la carrera de Filologia i m'explicava la seva tesi sobre el modernista Jeroni Zanné. Fèiem sortides i convivències, com una a Sant Jaume de Frontanyà, on vam debatre sobre el llibre de Josep Benet "Catalunya sota el règim franquista". Una altra de les universitats és haver treballat a Montserrat, al costat de monjos molt savis, en l'ampli sentit de la paraula: intel·lectualment i humanament.

- Com et van influir els monjos de Montserrat?

- La meua feina dels 14 als 21 anys consistia a llegir els textos d'aquests savis, amb el company Manuel Carrera Garcia, un altre monistolenc trasplantat a Manresa. Tots dos érem linotipistes que tan aviat llegíem textos de teologia com cartes del Papa o llibres d'Hilari Ragué sobre Unió Democràtica de Catalunya o l'autobiografia de Pere Tarrés. Tot plegat et feia descobrir uns mons que l'escola no et donava. Recordo monjos com Romuald Maria Díaz Carbonell, d'Igualada, Jaume Badia, Andreu Marquès, Evangelista Vilanova, un gran teòleg i director de "Qüestions de vida cristiana", el filòleg i historiador Josep Massot, director de publicacions de l'Abadia de Montserrat, Bernabé Dalmau, que dirigia la revista "Documents d'Església", el medievalista Cebrià Baraut, que em va donar un consell: «Contra més coses sàpigues fer, menys possibilitats de passar gana tindràs». A la vida he estat un tastaolletes i m'han pagat per fer diverses coses, tot i que també he treballat gratis manta vegades.

Regió7

- Com va anar la teua etapa de corresponsal de Monistrol i de Montserrat a "Regió7"?

- Estic lligat al diari d'abans que sortís el primer número, quan ja fèiem reunions de corresponsals, per iniciativa de Gonçal Mazcuñán, que ha estat una persona important en la meua vida, perquè sempre m'ha fet confiança. La Remei Aranda, companya de Joan Montraveta, cap dels corresponsals, tenia un despatxet a l'edifici de Valldaura on hi havia la redacció minúscula del diari. Al despatx hi havia un pòster de grans dimensions de la Lliga Comunista Revolucionària, on després hi va haver el laboratori de fotografia amb Jordi Pasqual i Joan Esteve

Guillaumet. "Regió7" és un diari en català i m'agafava la feina de corresponsal com el d'una contribució al servei del país i de fer conèixer el poble. Es va ajuntar la fam amb les ganes de menjar. Era un col·laborador molt assidu amb una actitud molt activa. Passava les cròniques al Pere Gassó, a partir de les onze, quan els monjos estaven a conventual, des del telèfon de la impremta de Montserrat. El diari m'ensenyava a escriure. Tinc ofici de periodista perquè l'he après.

- D'on sorgeix el teu interès per la fotografia?

- La contraportada d'"Entreviu" anunciava el CEI, després d'haver estudiat fotografia per correspondència amb AGFA. Vaig començar els estudis a Barcelona i els vaig acabar a Madrid, on també vaig aprendre fotografia de galeria o retratista. La primera càmera la vaig anar a buscar de contraband a un bar de Castellfollit de Riubregós i el primer equip el vaig comprar a Ramon Torrades del carrer Guimerà. Vaig començar amb l'anuari "Un any de vida monistrolenca", del 1980, on aportava les fotografies. Col·laborava a "Regió7" amb notícies i les còpies de les fotos revelades. Al poble, vaig fer casaments i comunions i els carnets d'identitat per les cases, quan venia el grup de DNI de la policia de Manresa, que van tenir un èxit espectacular.

- Quan comença la teva etapa a la Cerdanya?

- Coincidint amb l'obertura del túnel del Cadí el 1986, "Regió7" decideix expandir-se cap a la Cerdanya: amplia edicions i necessita més material. El 15 de novembre de 1989, Mazcuñán em proposa com a delegat del diari al Pirineu, amb seu a Puigcerdà. Inicialment hi havia el corresponsal Francesc Monzó, periodista de Ràdio Pirineus. Vam col·laborar i vam assolir vendre 300 diaris a la Cerdanya. M'instal·lo al carrer Pons i Gasch de Puigcerdà, en un piset molt petit, una màquina d'escriure i una estufa que no escalfava. Feia tan fred que al matí obria el balcó perquè m'hi entrés el sol. Després em van donar un portàtil amb un mòdem posat i una connexió telefònica enganxada amb cinta adhesiva. Òbviament, la tecnologia del moment no era la d'ara. Havíem de preveure els temes amb dos o tres dies d'antelació i en cas d'urgència baixar les fotos a Manresa. Normalment, fins a les tres de la tarda, es podien portar els rodets al Supeco de Puigcerdà. El camió de repartiment les agafava per dipositar-les al Supeco de Sant Fruitós de Bages, on al taulell d'entrada de les oficines ens deixava els sobres amb el rodet i el contingut de la fitxa, i algú del departament de Fotografia les anava a recollir.

- Substitueixes Pere Gassó com a cap de secció de comarques?

- Sí, vaig passar de redactor a cap de secció de comarques, arran de la malaltia del Pere. Amb ell vaig aprendre molt, ja que era de formació periodística i coneixia la piràmide invertida. Em va ensenyar a titular, a fer les entradetes, a no repetir el mateix concepte al peu de foto que al titular i subtítol... En fi, vaig aprendre ofici.

- Vas viure el boom de les segones residències?

- Si. Debuto a Cerdanya abans d'anar-hi, amb un reportatge sobre el boom urbanístic. Durant una setmana vaig investigar constructors, afectats, alcaldes constructors, alcaldes que deien que no feien de promotors, però que exhibien el seu telèfon particular amb una gran tanca de 10 per 5 metres a l'entrada de Puigcerdà. L'entranyable Josep Vinyet, director dels festivals de Llívia, em va posar en situació. El reportatge va causar un cert rebombori i em va obrir la porta per anar-hi com a redactor. Amb la malaltia del Pere, vaig tornar com a cap de Comarques a Manresa. Però, en fallar la proposta de Puigcerdà, vaig haver-hi de tornar, com a cap d'àrea del Pirineu, en l'ampliació cap a l'Alt Urgell, amb un apartament nou i espai per a redacció. Era també el començament de la renovació de la cuina cerdana, coincidint amb les noves segones residències. Hi vaig estar fins al 1993, en què l'expansió fallida cap a Igualada es va fer en detriment de l'Alt Urgell, Andorra, Cerdanya i Catalunya Nord. Sempre he cregut en els Països Catalans. Quan començàvem a tenir àncores, que és el que requereix més temps, i a tenir la xarxa, van tocar retreta.

Foto: Francesc Rubí.

Fotografia

«Hem arribat a unes eines de joc que no vull jugar. Me n'he anat de l'ofici»

- Quan et fas càrrec del departament de Fotografia?

- El 1994, com a cap d'àrea executiva de Fotografia fins a la jubilació. Tot i deixar la informació quotidiana, vaig continuar fent reportatges, algunes entrevistes i la columna d'opinió fins que vaig plegar, l'11 d'octubre de 2018. Coordinava la fotografia de la casa, fet que comporta no sortir gaire al carrer. Amb les noves tecnologies van venir les retallades: vam quedar només tres fotògrafs al departament. Vam potenciar l'arxiu fotogràfic, que un cop informatitzat en l'època de Joan Esteve va ser el meu cavall de batalla perquè sempre l'he considerat bàsic. Quan vam poder entrar al sistema les fotografies digitalitzades i les que provenien de les captures digitals se'ns va facilitar la feina, tot i que sempre cal posar-hi noms, tema, localitat, data, nom del fotògraf i observacions. Quan els redactors es converteixen en generadors d'imatges, es produeixen problemes de relació perquè a nosaltres ens correspon l'obligació de fer la feina ben feta i arxivar-les correctament.

- El fotògraf passa de ser el bo al dolent de la pel·lícula fent la seva feina?

- Si vaig a un poble a retratar un acte de la festa major soc molt benvingut, sobretot si fotografo els gegants, però si he de retratar el ball de l'escuma on surten nens o nenes amb banyador tens un problema. No cal dir si vas al Corraigua i les noietes de setze anys van amb la camisa mullada. Si retrato una cuina incendiada o un mur caigut, soc un malparit que busca sang. Ara bé, si retrato nens sirians o negres que passen gana o estan ferits pels bombardeigs, ho puc publicar. La foto de l'Ailan, el nen mort a una platja de Turquia de bocaterrosa -quan en parlo m'emociono- és el resum de la barbàrie humana. Per a la majoria de gent, mentre sigui negra o xinesa, aquella criatura no importa ningú, però el meu no me'l retratis al parc de la plaça Espanya. Hem arribat a unes eines de joc que no vull jugar. Me n'he anat de l'ofici.

- La teva activitat a Twitter és una continuació de les columnes d'opinió del diari?

- En certa manera sí. Soc molt actiu a la xarxa, on cada dia parlo del monotema: el meu país. Continuo sent contundent i vehement, dues qualitats de les columnes d'opinió que escric des del 1990. He de dir que no he tingut mai un toc d'atenció per part de cap de les direccions del diari ni ningú no m'ha dit què he d'escriure. Seria el primer i l'últim, sense segones oportunitats. Però no ha passat i ho agraeixo moltíssim.

- Una altra universitat, la UOC. De què va la tesina de les vil·les romanes de l'Espelt i Sant Amanç de Viladés?

- És un treball d'antropologia de Roma sobre els sentits, centrat en els dos jaciments d'Òdena i Bages. Interpreto la vida romana a casa nostra a partir dels resultats de les excavacions. Afecta la concepció urbanística i arquitectònica d'aquestes vil·les. Analitza des d'una àmfora romana d'oli, un bé preciós, d'algú amb poder econòmic suficient per fer-se-la transportar des de la Bètica, a la interpretació dels mosaics per la seva decoració, làpides i premses de vi, per arribar a unes conclusions. Es tracta de dues vil·les molt assentades, amb banys que mostren el seu gust per la neteja i el gaudi d'aquestes instal·lacions, amb el paper social que representa convidar-hi gent. Al femer de l'Espelt s'han trobat ossos de conill, gallines, vaques i ovelles que permeten elaborar unes teories sobre el que menjaven, comparables amb tractats de cuina i obres teatrals o filosòfiques, per arribar a un seguit de conclusions.

- Quina és la tradició del ball del Bo-Bo?

- Es balla el 20 de gener i agafa entitat pròpia dins la festa de Sant Sebastià, ja que tota ella gira al voltant del ball monistolenc. Es canten els goigs, es venera la relíquia, es fa la processó i el ball del Bo-Bo, amb tres parelles dels socis de l'entitat, dues de casades i una de soltera. Primer el pagaven els vidus i vídues que es casaven durant l'any, però a partir del XIX es crea l'Associació de Sant Sebastià, que té cura de mantenir la festa, amb els socis. És una festa molt sentida i participada, que el 1985 va incorporar la dona a la processó i com a sòcia.

- Em pots dir quatre ratlles sobre el cuiner manresà Ignasi Domènech?

- Va tenir una infància molt complicada en l'últim terç del segle XIX, en morir-se la mare i al cap de poc una germana. Els padrins eren propietaris de la fonda del Centre, al carrer del Born. Es trobava bé a la cuina, però no a casa amb la madastra. Als 10 anys va a viure a casa dels oncles i als 14 se'n va a Barcelona, on treballa en tavernes i cuines diverses. Als 17, passa a la fonda Llobregat, de Monistrol, d'on va a l'hotel Europa, de Puigcerdà. Després a Madrid i París, on aprèn molt la cuina francesa. Retorna a Madrid i es lloga com a cuiner en cases particulars de l'aristocràcia, fins que quan enviuda als anys 20 decideix tornar a Barcelona. No perd mai el contacte amb el Bages ni amb la família, sobretot amb els seus germanastres: Pere Domènec i Muntaner i la Lluïsa de Castellbell. Recull i ordena, com un Ferran Adrià del nostre temps, que a més d'experts en cuina hi veuen d'altres possibilitats de negoci: edita la revista "El Gorro Blanco". El lloguen diferents cases de maquinària per a cuina, fa receptaris...

- Fa vint anys, a la revista "Dovella", vas escriure sobre les mongetes de Castellfollit del Boix. Per què no han estat denominació d'origen?

- Penso que és un paradigma de la gent del Bages, que tenint un producte i creient-hi, com que la resta de la societat en passa olímpicament, no ens en sortim. No han arrelat com a plat del Bages, tot i que hi ha gent que s'hi ha gastat cèntims, energies i il·lusions, com Josep Rius, aleshores alcalde i un dels productors. Té la particularitat que només és nana allà, fora s'emparra. Fa vint anys hauria estat una bona eina per crear un producte autòcton. Tenint uns bons elaboradors de gastronomia a la comarca, professionals i restaurants, tampoc no hi ha manera que triomfi un plat com el bacallà a la manresana.

Foto: Francesc Rubí.

Lleva del biberó

- Quina ha estat la teva feina en l'elaboració de la web "Bagencs de la lleva del biberó"?

- Soc un proveïdor de continguts, que no ha intervingut tècnicament en l'estructura de la pàgina. La part tècnica ha anat a càrrec de Jordi Griera, que ha fet una feina brutal. Com que la web és oberta, sempre s'hi pot incorporar nous materials. De moment, he entrevistat 10 biberons i disposem de 10 memòries, que poden créixer. Em va acompanyar el càmera Xavier Gil, que també ha fet el muntatge dels vídeos. He ordenat alguns vídeos de Memòria.cat que ja portaven uns anys de rodatge per incorporar-los a la web, seguint les concepcions tècniques de Quim Aloy. Ha estat un treball coral. He fet resums de les memòries i els abstractes de les frases més importants i he treballat gratuïtament.

- A quines conclusions has arribat?

- He après molt i m'ha fet canviar la perspectiva de com va anar tot plegat. Escoltant els biberons entrevistats, t'enfades bastant. A sang calenta, encara més. Expliquen el que van viure en primera persona i et cauen molts mites republicans, començant per l'exèrcit de la República, que va ser un desastre consentit i volgut. Els seus responsables van portar intencionadament 30.000 vailets a matar. Diria més: com que la majoria eren catalans, fot-li castanya! Aquesta derivada

d'anticatalanitat també va passar en el bàndol franquista, en el cas del Terç de Nostra Senyora de Montserrat i els fets de Vilalba dels Arcs. Format per catalans, els van posar a primera línia, més sols que la una, i en van morir més de 200 d'una tongada.

- Vas analitzar també la geografia de la zona?

- Sí. Fa tres mesos vaig estar per la zona de Tremp -que coneixia de pas quan anava cap el Pirineu- i em vaig adonar que, si els franquistes havien ocupat tots aquells turons, els responsables republicans van ser uns criminals enviant canalla de 17 anys, alguns només amb unes bombes a la mà, potser per guanyar temps. La zona de la Terra Alta la conec perquè els meus avis materns són d'Horta de Sant Joan i a més tenim parents per part de la meua dona a Vilalba dels Arcs. La conclusió que en trec és que es va enviar aquesta canalla a una mort segura, on només per sort i decisions personals alguns van poder salvar la vida. La pàgina web arriba descarnadament a aquesta conclusió.

El perfil

Foto: Francesc Rubí.

Salvador Redó Martí neix a cal Mònic, de Monistrol de Montserrat, el 7 de novembre de 1958. De pares monistolencs, Agustí, que va exercir de pintor, decorador i mecànic, i Angelina, que havia treballat al tèxtil i en una botiga de pintura del poble. Comença els estudis a les Germanes Dominiques de l'Anunciata i als sis anys passa a La Salle Monistrol. El 1969 participa a Art i Esplai, on entra a la coral infantil. Reparteix la revista de l'entitat als socis, com el tinent de la guàrdia civil i el cap de Falange. Però, la tanquen el 1971, amb una multa de 50.000 pessetes per una portada que reivindicava l'escola catalana. «Recordo que vaig escriure a l'últim número sobre els elefants a Kènia». Els germans de la Salle van marxar de Monistrol el curs 1970-71 i aleshores va passar a l'Agrupación Escolar Mixta San Pedro, popularment "Els nacionals". De l'1 de desembre de 1972 fins al 30 de juny de 1988 va treballar a la impremta de Montserrat, depenent de l'empresa Pares Benedictins, on aprèn els oficis de linotipista i caixista. Estudia a l'Escola Povill d'Olesa i després es matricula a l'Escola CEI (Centre d'Ensenyança de la Imatge) i acaba a Madrid quan feia el servei militar al Ministeri de Defensa, a la caserna general de l'Exèrcit de la plaça Cibeles. Va treballar com a linotipista al Diario Oficial del Ejército. Diplomant en Fotografia i des del 2016 graduat en Humanitats per la UOC, amb premi extraordinari de carrera, amb la tesina: "L'Antiga Roma des de l'antropologia dels sentits: les vil·les romanes de l'Espelt i Sant Amanç de Viladés". Ha desenvolupat la feina periodística a "Regió7" des de la seva fundació, el 1978, primer com a corresponsal, a proposta de Gonçal Mazcuñán, i des del 12 de juliol de 1988 en la plantilla, com a redactor en cap i responsable de departament de Fotografia. Alternava la feina de fotoperiodista amb la de columnista i l'entrevista de l'edició de diumenge. Corresponsal de SER Manresa, entre 1986 i 1988, per iniciativa d'Amador Díaz, de l'Agència EFE (1986-3 d'abril de 1989) i de Catalunya Ràdio a la Catalunya Central, els anys 1988-1989. Casat amb M. Carme Pallisé, amb qui tenen dos fills Eudald i Mònica, viu a Manresa des del 17 de desembre del 2000.

Les universitats de la seva vida han estat el fundador d'Art i Esplai, Llorenç Soldevila, el treball a la impremta de Montserrat, en contacte amb monjos molt savis, "Regió7", que el va ensenyar a escriure, la UOC i la fotografia. Periodista de carrer, pertany al Col·legi de Periodistes de Catalunya des del 25 de juliol de 1991. Retratista i columnista des del 1990, és graduat en Humanitats per la UOC, el 2016. El 2018 ocupava la posició 1.226 amb 1.407 seguidors a Twitter, en el rànquing català de periodistes. És autor o coautor d'una trentena de llibres de geografia, arquitectura, turisme i recerca històrica: "Monistrol de Montserrat. Cent anys d'història gràfica (1882-1996)", amb Llorenç Soldevila, el 1986. Dos anys després, "Les Pestes, Sant Sebastià i la tradició del Bo-Bo". Sobre geografia cal remarcar: "El Bages" (1994), "Montserrat i el seu entorn" (1996), "Els pirineus" (1997) i "Montserrat" (1998). Té també dos reculls gràfics amb Jaume Pons, "Montserrat. 1890-1930", el 1995 i "Montserrat 1858-1958", el 1997. El 2000 en va fer un d'agricultura amb Isidre Font: "El camp de Catalunya". El 2006, conjuntament amb Francesc

Comas, publiquen "Manresa. La ciutat transformada 1", que tindrà continuïtat amb el número 2 uns anys després. I el 2009, un dels que més aprecia: "La culpa és dels forners. Trenta anys de periodisme en llibertat: articles i fotografies, 1978-2008" (Ed. Albí), que reflecteix una part dels articles d'opinió i de reporterisme gràfic.